

ענוה Humility

ספר במדבר פרק יב Numbers 12:1

א וַתִּדְבַר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדֹנָי הָאֱלֹהִים הַכַּשִּׁיטִית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁיטִית לָקַח:
ב וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אֵף בְּמִשְׁחָה דִּבֶּר יְהוָה הֲלֹא גַם בְּנֹי דִבֶּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה:
ג וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָזָו מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עָלָה פְּנֵי הָאֲדָמָה:
ד וַיֹּאמְרוּ יְהוָה פִּתְאֹם אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן וְאֵל מִרְיָם זָאוּ עִלְשֵׁיתְכֶם אֵל אֲהֵל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ עִלְשֵׁיתָם:
ה וַיִּרְדַּד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיִּלְמַד פֶּתַח אֲהֵל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:
ו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבַרִּי אִם יְהִי נְבִיאֵכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֲכִלֹי אֶתְנַדֵּעַ בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ:
ז לֹא כִן עֲבָדִי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי זָאמֵן הוּא:
ח פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְכֹל בְּחִידָת וּתְמִנָּת יְהוָה יֵשִׁיט וּמִדַּעַל לֹא יֵרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי
בְּמִשְׁחָה:
ט וַיִּחַר אֵף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ:

Tanach - Numbers Chapter 12

1. And Miriam and Aaron spoke against Moses because of the Kushite woman whom he had married; for he had married a Kushite woman.
2. And they said, Has the Lord indeed spoken only by Moses? has he not spoken also by us? And the Lord heard it.
3. *And the man Moses was very ANaV (humble), more than any other men, which were upon the face of the earth.*
4. And the Lord spoke suddenly to Moses, and to Aaron, and to Miriam, Come out you three to the Tent of Meeting. And the three came out.
5. And the Lord came down in the pillar of the cloud, and stood in the door of the Tent, and called Aaron and Miriam; and they both came forth.
6. And he said, Hear now my words; If there is a prophet among you, I the Lord will make myself known to him in a vision, and will speak to him in a dream.
7. Not so with my servant Moses, for he is the trusted one in all my house.
8. With him I speak mouth to mouth, manifestly, and not in dark speech; and he behold the form of the Lord. Why then were you not afraid to speak against my servant Moses?
9. And the anger of the Lord was kindled against them; and he departed.

YOUR TORAH NAVIGATOR

1. In this context, define what *anav* (humble) means.
2. What does Moshe's being *anav* explain in this context?
3. Do you think that Moshe should be applauded for not speaking up for himself?

משלי כב 22:4 Proverbs

ד עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאֵת יְהוָה עֲשֶׂר וְכָבוֹד וְחַיִּים:

ANaVa (humility) is followed by fear of God, wealth and honor and life.

YOUR PROVERBS NAVIGATOR

Why is *anava* a prerequisite for fear of heaven?

משנה סוטה פרק ט משנה טו Mishnah Sota Chapter 9 Mishnah 15

רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש. ורוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אמן:

Rabbi Pinchas Ben Yair said: Diligence leads to cleanliness, cleanliness leads to purity, and purity leads to separateness, and separateness leads to holiness, and holiness leads to humility, and humility leads to dread of sin, and dread of sin leads to piety, and piety leads to the Holy Spirit, and the Holy Spirit leads to the resurrection of the dead, and the resurrection of the dead will come with Elijah the Prophet, may he be remembered for good, Amen.

תלמוד בבלי שבת לב-לאא Babylonian Talmud, Shabbat 30b-31a

תנו רבנן: לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי. מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה, אמרו: כל מי שילך ויקניט את הלל - יטול ארבע מאות זוז. אמר אחד מהם: אני אקניטנו. אותו היום ערב שבת היה, והלל חפף את ראשו. הלך ועבר על פתח ביתו, אמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול. אמר לו: שאל בני, שאל - מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות? - אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שאין להם חיות פקחות. הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול. אמר לו: שאל בני, שאל - מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות? אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שדרין בין החולות. הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? - אמר לו: שאלה יש לי לשאול. - אמר לו: שאל בני, שאל - מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות? - אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שדרין בין בצעי המים. - אמר לו: שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תכעוס. נתעטף וישב לפניו, - אמר לו: כל שאלות שיש לך לשאול - שאל. - אמר לו: אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל? - אמר לו: הן. - אמר לו: אם אתה הוא - לא ירבו כמותך בישראל. - אמר לו: בני, מפני מה? - אמר לו: מפני שאבדתי על ידך ארבע מאות זוז. - אמר לו: הוי זהיר ברוחך, כדי הוא הלל שתאבד על ידו ארבע מאות זוז וארבע מאות זוז - והלל לא יקפיד.

Our Rabbis taught: A man should always be humble like Hillel, and not impatient like Shammai. It once happened that two men made a wager with each other, saying, He who goes and makes Hillel angry shall receive four hundred zuz. Said one, I will go and incense him. That day was the Sabbath eve, and Hillel was washing his head. He went and passed by the door of his house, and called out, Is Hillel here, is Hillel here? Thereupon he robed and went out to him, saying, My son, what do you require? I have a question to ask, said he. Ask, my son, he prompted. Thereupon he asked: Why are the heads of the Babylonians round? My son, you have asked a great question, replied he: because they have no skillful midwives. He departed, tarried a while, returned, and called

out, Is Hillel here; is Hillel here? He robed and went out to him, saying, My son, what do you require? I have a question to ask, said he. Ask, my son, he prompted. Thereupon he asked: Why are the eyes of the Palmyreans bleared? My son, you have asked a great question, replied he: because they live in sandy places. He departed, tarried a while, returned, and called out, Is Hillel here; is Hillel here? He robed and went out to him, saying, My son, what do you require? I have a question to ask, said he. Ask, my son, he prompted. He asked, Why are the feet of the Africans wide? My son, you have asked a great question, said he; because they live in watery marshes. I have many questions to ask, said he, but fear that you may become angry. Thereupon he robed, sat before him and said, Ask all the questions you have to ask. Are you the Hillel who is called the leader of Israel? Yes, he replied. If that is you, he retorted, may there not be many like you in Israel. Why, my son? queried he. Because I have lost four hundred zuz through you, complained he. Be careful of your moods, Hillel answered. Hillel is worth it that you should lose four hundred zuz and yet another four hundred zuz through him, yet Hillel shall not lose his temper.

335 ספר מנורת המאור - אות של Menorat Hame'or

Written by Isaac Abuab I (lived at the end of the 14th Century)

Menorat Hameor has gone through over seventy printings over the past four hundred and fifty years. This passage is taken from the seventh section of the book, appropriately entitled, *The Seventh Candle, Concerning Anava*.

הנר השביעי:

על ענין הענוה ונחלק לשני כללים:

הכלל הראשון, בשפלות הרוח; הכלל השני, בבשת הפנים:
הקדמה של

גדולה ענוה, שבה הקדוש ברוך הוא משבח ומפאר, כדגרסינן במסכת מגלה, פרק בני העיר (לא, א): אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענותנותו. ודבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשלש בכתובים. כתוב בתורה: 'כי ה' אלהיכם' וגו' (דברים י, יז) וכתוב בתריה: 'עשה משפט (גר) יתום ואלמנה' (שם שם, יח). שנוי בנביאים, דכתיב: 'כי כה אמר רם ונשא' וגו' (ישעיה נז, טו) וכתוב בתריה: 'ואת דכא ושפל רוח' וגו' (שם). משלש בכתובים, דכתיב:

'סלו לרכב בערבות' וגו' (תהלים סח, ה) וכתוב בתריה: 'אבי יתומים ודין אלמנות' (שם שם, ו); על כן יש לו לאדם להדמות למדת בוראו בכל כחו, כדי לעלות במעלה העליונה ולהדבק בענוה ובזה יהיה אהוב עם ה' ועם אנשים. וכשיאחז במדת הענוה יהא פרוש ומבדל מכל טנוף בני אדם ויהא זריז בכל דברי קדושה וטהרה ופרישות, כי בחמשה דברים הענוה נכרת. ואלו הן: אחד, שימחל למי שהרע לו, ואפלו יכול לשלם לו, שנאמר:

'אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו אשיב לאיש כפעלו' (משלי כד, כט), כי מפני ענותנותו אינו מקפיד על מי שהרע לו. שנית, אם יבואו עליו צרות בגופו או בממונו, או ימותו בניו או קרוביו, יצדיק עליו את הדין ויקבל משפטי השם באהבה, כי מדרכי הענוה הוא המקבל עליו היסורין, שכן מצינו באהרן, עליו השלום, כשמתו נדב ואביהוא הצדיק עליו את הדין, מפני ענותנותו, ולא קץ בצרתו, שנאמר: 'וידם אהרן' (ויקרא י, ג) וכתוב: 'דום לה' והתחולל לו' (תהלים לו, ז), כי בעת הצרות הענוים והמשכילים יקבלו אותם מאהבה וידומו, שנאמר: 'לכן המשכיל בעת ההיא ידם' (עמוס ה, יג) שלישית, אם יכבדוהו בני אדם אל יתגאה, אלא ידריך עצמו בדרך הענוה ואל יגבה לבו, שכן מצינו באברהם אבינו, עליו השלום, שכבדו עפרון וקראו: 'אדני נשיא אלהים' (בראשית כג, ו) והוא השפיל עצמו ואפלו לפני הפחותים, שנאמר: 'וישתחו אברהם לפני עם הארץ' (שם שם, יב). רביעית, אם המציאו השם חכמה ובינה ועשר גדול ושררה, או חן בעיני המלך, או שאר הדברים שרגילין בני אדם להתגדל בהם, אל יגבה לבו על חבריו, אלא יהיה ענו

וצנוע ויתנהג כפי מה שהיה רגיל קדם השררה, שנאמר: 'אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח' (קהלת י, ד), רוצה לומר, מקומך הראשון. חמשת, כשיראה יסורין באין עליו יעשה תשובה מיד בפרהסיא ולא יניח מלעשותה מפני הגאווה, כמו שמצינו באנשי הגולה, כשהזכירם עזרא, עליו השלום, חזרו ועשו תשובה מיד, שנאמר: 'אנחנו מעלנו באלהינו ונשב נשים נכריות' וגו' (עזרא י, ב) ועשו תשובה מפני עונותם וישר פעולתם:

How great is humility? So great that the Holy One singles it out to glorify and praise it, as it is written in the Tractate of Megilla (31a). Rabbi Yochanan says: Wherever one finds the might of the Holy One, he also finds His humility. This is found in the Torah and is repeated in the Prophets and repeated again in the Writings of the Bible, In the Torah it is written: For the Lord Your God is the God of gods, and the Lord of lords..." (Deuteronomy 10:7) This verse is followed by, "...who does justice for the orphan and the widow."

In th Prophets it is written: For God says High and exalted He dwells forever..." (Isaiah 57:15) This is immediately followed by "...and the downtrodden and dispirited will be revived..."

In the Writings it is written: "...extol him who rides on the clouds; his name is the Lord" (Psalms 68:5) which is followed by, "...father of orphans and judge to the widows..."

Thus a person has to imitate the qualities of his Creator with all his might, in order to ascend to the highest rung and cling to humility. This will entitle him to be loved by God and people as well. When a person grasps on to the quality of humility, he will distance himself from much of the filth found in humanity, and he will hasten to the qualities of holiness, purity and abstinence, for humility is recognized through five things:

1. He should forgive those who have wronged him and he could even go so far as to pay him, as it is written: "Do not say just as he has done to me I will do to him, I will return to the man as he has done. (Proverbs 24:29) Because of his humility, he is not concerned of the wrong that has been done to him.
2. If trouble comes to his finances or his health, or his sons and relatives die, he will accept the judgement, and accept the decrees of the Lord with love, for this is the way of humility when one receives afflictions. This is the way Aaron behaved when his sons Nadav and Avihu died. He accepted the judgement because of his humility, and did not erupt in his personal anguish, as it is written, ..."And Aaron was silent..."
3. If people honor him, he should not be proud, but rather he should be governed by the way of humility, and not be haughty in his heart. We have found this quality in Abraham when he honored Ephron and called him "My master a governor, a lord..." (Genesis 23:6) He even diminished himself in front of the most downtrodden as it is written, "And Abraham bowed before the people of the land..." (Ibid:12)
4. If he is found to have a reputation for wisdom, insight, wealth, or influence with the king, or anything else that make people haughty, he should not hold himself over his friends, but rather he should be humble and modest and he should behave as he did

before he was known for these things. As it is written: “If the spirit of the ruler ascends to you, do not leave your place.” (Ecclesiastes 10:4) This is referring to the place you were before.

5. If afflictions happen to you do not hesitate to do teshuva in public. Do not refuse to do so because of personal pride. We have the example of those who were in the diaspora at the time of Ezra when he rebuked them., they repented and did teshuva immediately. As it is written: “We have betrayed our God and have settled with foreign wives...” (Ezra 10:2) They repented and righted their ways.